

Päivämäärä
23.11.2021

OULUN KAUPUNKI

OULUN HEIKKILÄNKANKAAN PELTOJEN LUONTOSELVITYS

Päivämäärä **16.11.2020**
Laatija **Antje Neumann, Heikki Tuohimaa, Ramboll Finland Oy**
Tarkastaja **Nelli Nenonen, Ramboll Finland Oy**
Hyväksyjä **Johanna Jylhä, Oulun kaupunki**
Kansikuva **Selvitysalue 31.7.2020 dronella otetussa ilmakuvassa
(kuva: A. Neumann/Ramboll Oy)**

Viite 1510055666-002

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	3
2.	MENETELMÄT	4
2.1	Kasvillisuusselvitys	4
2.2	Linnustonselvitys	4
2.3	Direktiivilajiselvitys	5
3.	TULOKSET	5
3.1	Alueen yleiskuvaus	5
3.2	Kasvillisuusselvitys	6
3.3	Linnustonselvitys	9
3.3.1	Pesimälinnuston yleiskuvaus	9
3.3.2	Suojellisesti huomionarvoiset pesivät lajit	10
3.3.3	Muuttolinnusto	12
3.3.4	Arvokkaat lintualueet	13
3.4	Direktiivilajiselvitys	13
4.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	14
5.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	15

1. JOHDANTO

Heikkilänkankaan peltojen selvitysalue sijaitsee Oulun Heikkilänkankaalla, noin 7 km ydinkeskuks-
tasta kaakkoon. Tehtävänä oli laatia luontoselvitys noin 33 hehtaarin selvitysalueelle (kartta 1).
Luontoselvitys sisältää kasvillisuus-, pesimälinnusto- ja direktiivilajiselvityksen.

Biologi, FM, Antje Neumann Ramboll Finland Oy:stä on laatinut kasvillisuus- ja direktiivilajiselvi-
tykset. Ympäristösuunnittelija (Fil. yo.) Heikki Tuohimaa Ramboll Finland Oy:stä on laatinut alu-
elle pesimä- ja muuttolinnustonselvityksen.

Kartta 1. Selvitysalueen rajaus sinisellä maastokarttapohjalla (karttapohja: MML 2020).

2. MENETELMÄT

Luontoselvityksen esityönä haettiin POP-ELY-keskukselta ja Lajitietokeskukselta ajankohtaiset uhanalaisten lajien esiintymistiedot selvitysalueelta. Lisäksi arvioitiin olemassa olevan paikkatiedon, maastokartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella alustavasti alueen suojelullisista syistä huomioon otettavat luontokohteet.

2.1 Kasvillisuus selvitys

Kasvillisuus selvityksen maastotyöt tehtiin 31.7.2020. Maastossa käveltiin systemaattisesti selvitysalueen läpi, kirjaten ylös lajisto- ja luontotyyppitietoja. Maastotöissä kiinnitettiin erityistä huomiota metsälaiilla (10 §), vesilaiilla (11 §) sekä luonnonsuojelulaiilla (29 §) suojeltujen luontotyyppien, uhanalaisten luontotyyppien ja suojelullisista syistä erityishuomiota vaativien lajien mahdollisten esiintymispaikkojen havainnoimiseen. Erytishuomiota vaativat lajit ovat luonnonsuojelulain suojelusäännöksissä tarkoitettuja kasvi- ja eläinlajeja, silmälläpidettäviä tai uhanalaisia lajeja, rauhoitettuja lajeja ja luontodirektiivin liitteen IV (b) kasvilajeja.

2.2 Linnustose selvitys

Linnusto inventoitiin kolmella laskentakerralla maastossa. Tutkimuskohteena oli pesimälinnut kaikilla laskentakerroilla ja muutolla levähtävät linnut erityisesti ensimmäisellä laskentakerralla. Ensimmäinen laskentakerta oli 12.5. klo 10:45-12:00, toinen laskentakerta 1.6. 7:00-9:00 ja kolmas laskentakerta 17.6. 8:45-11:00. Maastokäyntien (gps:n tallentamat) kulkureitit on esitetty kartalla (Kartta 3). Menetelmänä käytettiin kartoituslaskentaa soveltaen luonnontieteellisen keskusmuseon linnustoseurannan havainnointiohjeita (Luomus 2015 ja Koskimies 1994). Maastokäyntien lisäksi hankittiin muuttolintuselvitystä varten Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen Tiira-havaintoaineisto (PLY 3.11.2020) selvitysalueelta.

Reviirien tulkinnoissa useimmiten linnun katsottiin olevan reviiirillä, jos se havaittiin joko 1.6. tai 17.6. laskentakerran aikana. Kriittisesti suhtauduttiin epätyypillisessä elinympäristössä olleisiin tai liikkuvilta vaikuttaviin lintuihin, joita yleensä ei tulkittu pesiviksi kyseisellä paikalla. Lajien toisistaan poikkeava havaittavuus ja reviiirien vaihteleva koko huomioitiin lopullisia reviiiritulkintoja tehdessä. Useammalla kerralla havaittu reviiiri sijoitettiin havaintopaikkojen keskelle tai elinympäristön soveltavuuden perusteella. Luonnollisesti reviiirin sijainnin määräsi pesälöytö tai vahva viite pesän läheisyydestä, kuten pesäpoikasaikaan varoiteleva lintu. Pesimäkantaa selvitetäessä keskeisessä asemassa ovat reviiireistä saatavat samanaikaishavainnot, joita maastossa liikkua tavoiteltiin.

Kaikki lintuhavainnot merkittiin ylös ja kaikkien lajien pesimäkanta arvioitiin. Alkukesän kartoitukset paljastavat lähes kaikki alueella pesivät lajit. Havaitsematta voi kuitenkin jäädä vaikeasti havaittavia, yöaktiivisia tai varhain pesineitä lajeja, varsinkin pesinnässään epäonnistuneita. Maastossa kiinnitettiin eniten huomiota suojelullisesti merkittävien ja uhanalaisten lintulajien esiintymisiin, joilla on merkitystä kaavoja laadittaessa ja maankäyttöä suunniteltaessa. Siten niiden parimäärät ja pesimäalueet pyrittiin saamaan erityisen tarkasti selville. Runsaslukuisten lajien paritulkinnossa voi olla enemmän epätarkkuutta. Kaikkiaan alueen pesimälinnustosta arvioidaan saadun kartoituksissa hyvä käsitys. Yleisesti ottaen muuttolintukerääntymisiin liittyy tyypillisesti suuri vaihtelevuus, minkä vuoksi yksi laskentakerta jättää epävarmuutta. Yhdessä kattavan Tiira-aineiston sekä elinympäristötarkastelun kanssa voidaan arvioida alueen merkittävyys muuttolinnuille luotettavasti.

2.3 Direktiivilajiselvitys

EU:n Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajien esiintymiselvitys tehtiin asiantuntija-arvioina lajien elinympäristö- ja levinneisyystietojen perusteella. Tietoja hankealueen elinympäristöistä kerättiin luontotyyppi- ja kasvillisuus selvityksen maastotöiden aikana.

3. TULOKSET

3.1 Alueen yleiskuvaus

Selvitysalue on suurimmaksi osaksi heinäpeltoa. Selvitysalue rajoittuu luoteessa Juurusojan pohjoishaaraan ja lounaassa eteläisen Juurusojan haaraan. Muilta osin alue rajoittuu asuinalueisiin ja katuihin.

Selvitysalueella ei ole rekisteritiedoissa olevia uhanalaisia lajeja (ELY-keskus 2020). Lähin rekisteritiedoissa oleva uhanalaisen lajin esiintymäpaikka on perämerenmarunan satunnaisesti arvioitu havaintopaikka vuodelta 2001, joka sijoittuu lähimmillään 220 m päähän suunnitellun selvitysalueen länsirajasta (kartta 2). Selvitysalueen ja perämerenmarunan esiintymispaikan väliin jäävät Juurusoja ja junarata.

Laji.fi palveluun on merkitty kesäkuussa 1974 tehty havainto naurulokista sekä helmikuussa 1972 tehty havainto varpusesta. Muita uhanalaisten lajien havaintotietoja ei alueelta ole kirjattu.

Kartta 2. Kasvillisuus selvityksen valokuvien ottamispaikat sekä selvitysalueen ulkopuolella sijaitsevan rekisteritietojen mukaisen uhanalaislajin perämerenmarunan esiintymispaikka (ilmakuvan vasemmassa alakulmassa) (vääräväri-ilmakuva: MML 2020).

3.2 Kasvillisuus selvitys

Heinäpellon reunojen kaistaleissa on korkeakasvuista niittykasvillisuutta sekä puustoinen kaistale (kuva 1). Niittykasvillisuuteen kuuluvat timotei, korpikastikka, hiirenvirna, puna-apila, kultapiisku, huopaohdake, maitohorsma, kangasmaitikka, siankärsämö, ojakärsämö, pietaryrtti, metsäkurjenpolvi, nokkonen, mesiangervo, koiranputki, vuohenputki, suo-orvokki, mustaherukka, vadelma, pihatatar ja säderusokki. Puustoisessa kaistaleessa kasvaa hieskoivua, kuusta, haapaa, pihlajaa ja kiiltopajua. Kenttäkasvillisuuteen kuuluu jonkin verran yllä mainittua niittykasvillisuutta (pellon reunavaikutus) ja lisäksi metsälajeja kuten mustikkaa, puolukkaa, korpi-imarretta ja metsäkortetta.

Kuva 1. Heinäpellon laidalla kasvaa joutomaan ja metsäkasvillisuuden lajistoa.

Juurusojan pohjoishaaran matalalla rannalla (kuva 2) kasvaa kiiltopaljua, maitohorsmaa, rönsyleinikkiä, keltakurjenmiekkää, mesiangervoa ja luhtasaraa. Rantavedessä esiintyy ulpukkaa, rata-mosarpiota ja uistinvitaa. Haaran leveys vaihtelee 13 ja 30 m välissä.

Kuva 2. Juurusojan pohjoishaaran ranta-alueella kasvaa keltakurjenmiekkää.

Selvitysalueen länsipuolella on vanhoja peltoja, jotka ovat pitkälti umpeen kasvaneita (hieskoivu, kiiltopaju). Alueen yleiseen, korkeakasvuiseen niityn lajistoon kuuluvat korpikastikka, karhunputki, koiranputki, maitohorsma ja mesiangervo (kuva 3).

Kuva 3. Selvitysalueen länsipuolella on umpeen kasvaneita peltoja.

Selvitysalueen lounaisosassa on kuusivaltainen, hoitamaton talousmetsäkuvio, joka koostuu riviin istutetuista kuusista (kuva 4). Muita, etenkin metsään kaivetuissa vanhoissa ojissa esiintyviä puu- ja pensaslajeja ovat harmaaleppä, hieskoivu ja tuomi. Kenttä- ja pohjakasvillisuus on melko aukoinen. Alueella havaittiin korpilehväsammalta, lehtosuikerosammalta, metsäkortetta ja metsäalvejuurta.

Kuva 4. Selvitysalueen reuna-alueella lounaassa on tiheäkasvuinen kasvatuskuusikko.

Selvitysalueen lounaisosan ranta-alueella esiintyvä puusto on pääosin alle 70-vuotias, hieskoivu- ja harmaaleppävaltainen. Seassa kasvaa kuusta. Rantametsässä esiintyy jonkin verran lahoppuuta (lähinnä koivua). Ranta-alueen kenttäkasvillisuuden lajistoon kuuluvat terttualpi, suo-orvokki, me-siangervo, korpikastikka, maitohorsma ja metsäalvejuuri. sekä harmaaleppää.

Juurusojan eteläisen haaran leveys vaihtelee noin 3 ja 6 m välissä ja sen rannat ovat selvitysalueen kohdalla pääosin suhteellisen jyrkkiä (kuva 5).

Kuva 5. Juurusojan eteläisen haaran ranta-alue selvitysalueen lounaisreunalla.

Peltojen keskellä on pieni, tiheäkasvuinen nuori koivikko, joka on todennäköisesti pelloilta kerättyjen kivien ja lohkareiden umpeenkasvanut läjityspaikka (kuva 6 sekä kansikuva). Hieskoivun lisäksi paikalla kasvaa muutamia varttuneita mäntyjä, kuusia ja haapoja. Aluskasvillisuudessa esiintyy metsäimarretta, metsätähtiä, maitohorsmaa, punaherukkaa, metsäkortetta, puolukkaa, kangasmaitikkaa ja oravanmarjaa.

Kuva 6. Peltojen keskellä on koivikko, joka on todennäköisesti pelloilta kerättyjen lohkareiden läjityspaikka.

3.3 Linnust selvitys

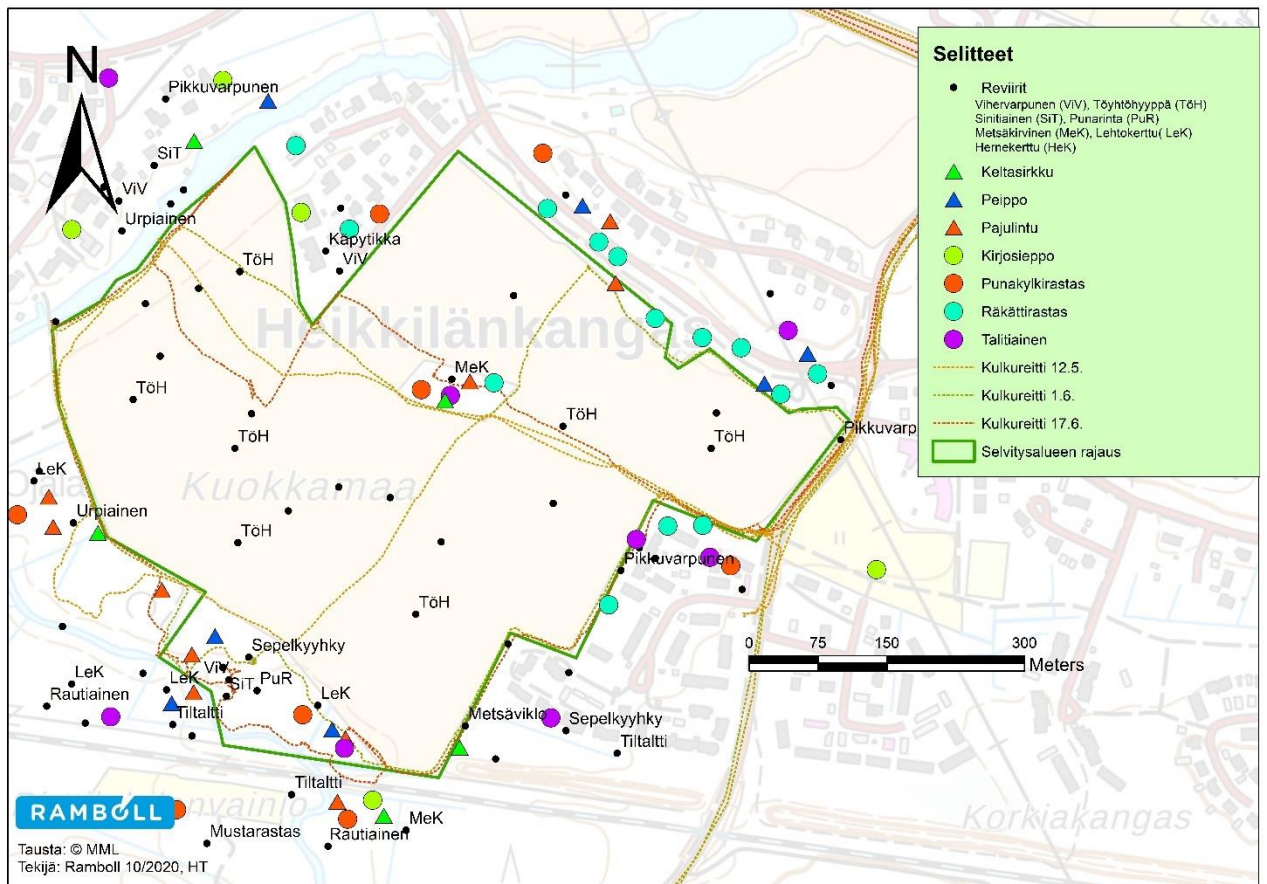
3.3.1 Pesimälinnuston yleiskuvaus

Selvitysalueella (kartta 3) havaittiin pesintään viittaavasti maastokäyntien aikana 18 lintulajia (taulukko 1). Kartoituksen mukaan alueen runsaslukuisimmat lajit olivat töyhtöhyppä, kuovi ja paju lintu. Koko lintukannaksi saatiin 37 paria. Tiheys oli kartoituksen mukaan noin 110 paria neliökilometrillä. Kirjallisuustietoihin verrattuna tiheys oli vain noin puolet verrattuna keskimääräiseen lintutiheyteen seudulla (Väisänen ym. 1998). Matala keskimääräinen linnustotiheys selittyy pelto maan suurella osuudella, sillä lintutiheys on avomailla alhaisempi kuin metsissä.

Selvitysalueella linnusto koostui pääosin peltojen lintulajeista. Kuovin ja töyhtöhyppän lisäksi useita pareja oli kiuruja ja punajalkavikloja. Vesilinnuista selvitysalueen länsilaidalla Juurusojassa havaittiin tavi (koiras 12.5.) ja telkkä (pari 12.5.). Telkkä (koiras 12.5.) havaittiin myös selvitysalueen lounaispuolella Juurusojassa. Selvitysalueen yli lensi sinisorsa (koiras 12.5), joka todennäköisesti pesi jossain lähialueella, muttei tulkittu pesiväksi havaintopaikalle. Kahlaajista havaittiin rantasipi (12.5.), jota havainnon varhaisen ajankohdan vuoksi ei tulkittu pesiväksi havaintopaikalle. Metsävikloreviiri arvioitiin lähelle selvitys aluetta sen itäpuolelle. Selvitysalueen keskiosan metsäsaarekkeessa ja eteläreunalla pesi muutamia pensaikkojen ja lehtimetsien ominaislajeja. Juurusojan varren rantametsässä havaittiin ruokailevana erittäin uhanalaiseksi luokiteltu hömötiainen. Käytöksen perusteella hömötiaisen reviirin keskus ja pesä oli selvitysalueen ulkopuolella, Juurusojan eteläisen haaran eteläpuolella. Peltoa ja selvitys aluetta ympäröivällä reuna-alueella linnusto koostui enimmäkseen kulttuuriympäristön lajeista. Etenkin räkättirastas pesi reuna-alueella runsaslukuisena ja ne käyttivät peltoaluetta yleisesti ruokailuun. Huomionarvoisista lajeista lähitöllä oli kulttuurialueille tyyppillisten erittäin uhanalaiseksi luokiteltujen viherpeipon ja varpusen re viirejä.

Taulukko 1. Kartoitusten tulos selvitysalueella pesivistä lintulajeista ja niiden parimääristä

Laji	Pareja	Laji	Pareja
Töyhtöhyppä	6	Punakylkirastas	2
Kuovi	4	Hernekerttu	1
Punajalkaviklo	3	Lehtokerttu	1
Sepelkyyhky	1	Pajulintu	4
Kiuru	3	Sinitiainen	1
Metsäkirvinen	1	Talitiainen	2
Keltävästäräkki	1	Peippo	2
Punarinta	1	Vihervarpunen	1
Räkättirastas	2	Keltasirkku	1
			Yht. 37

Kartta 3. Kulkureitit (gps:n tallentama) kartoituspäivinä ja tulkitut lintureviirit tai havaintopaikat. Suojellisesti huomionarvoiset lajit on esitetty kartalla 4.

3.3.2 Suojellisesti huomionarvoiset pesivät lajit

Taulukossa 2 on esitetty maastokäyntien yhteydessä tavatut suojellisesti huomionarvoiset eli uhanalaiset ja muilla tavoin luokitelleet lajit. Mukana taulukossa ovat pesiviksi arvioidut lajit selvitysalueella ja sen lähialueella sekä kuvailut lajien havaituista esiintymistä. Lajien reviirien sijainnit (oletettu keskus) tai havaintopaikat on esitetty kartalla 4.

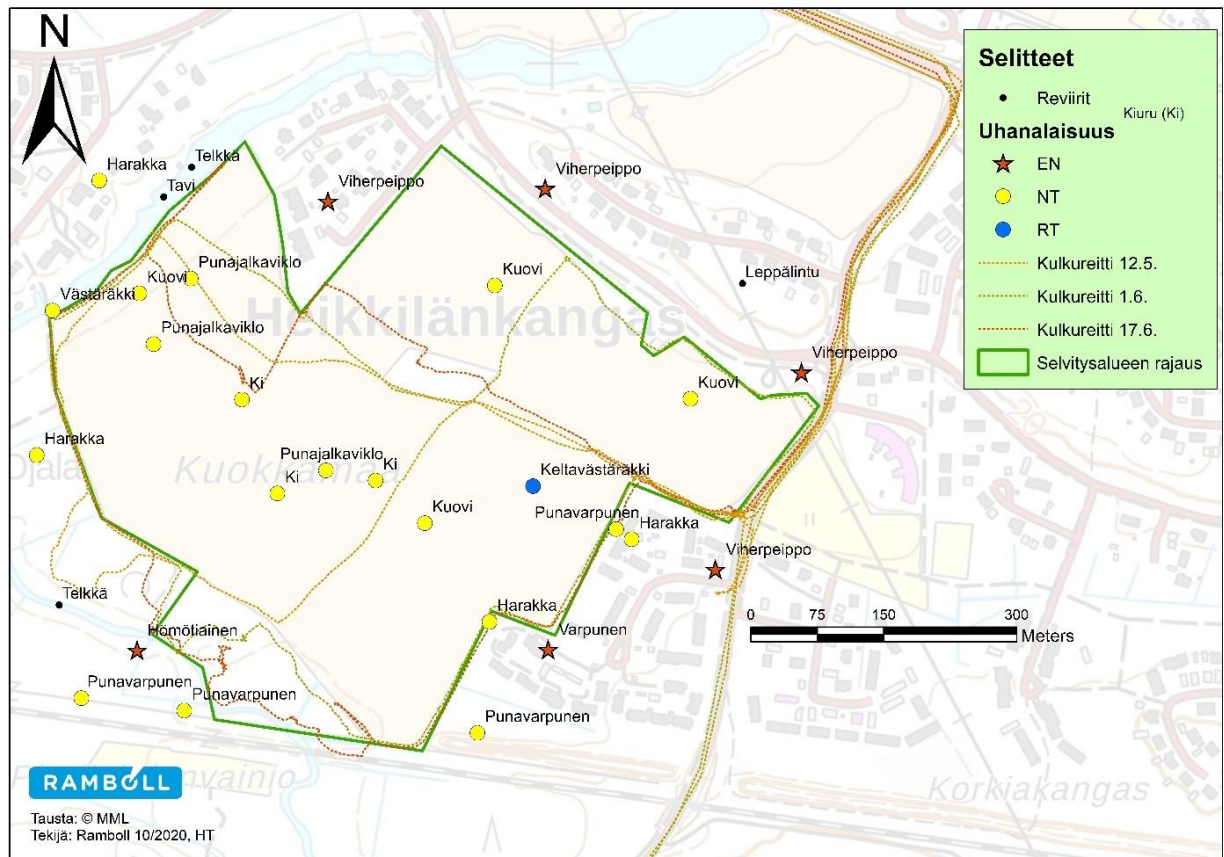
Vuoden 2020 uhanalaisuustarkastelussa valtakunnallisesti äärimmäisen (CR) uhanalaisiksi luokiteltuja lajeja ei havaittu pesintään viittaavasti itse selvitysalueella. Erittäin uhanalaisiksi (EN) luokitelluista lajeista selvitysalueen rajan tuntumassa oli reviirejä hömötiaisella, viherpeipolla ja varpusella ja alueen yllä näkyi ruokailevia tervapääskyjä. Vaarantuneiksi luokiteltuja (VU) lajeja ei havaittu pesintään viittaavasti. Silmälläpidettäviksi (NT) luokitelluista lajeista selvitysalueella pesivät kuovi, punajalkaviklo ja kiuru sekä reuna-alueella västäräkki, harakka ja punavarpunen. Lisäksi havaittiin kauempaa tullut närhi ruokailemassa. Alueellisesti uhanalaisiksi (RT) luokiteltuja lajeista tulkittiin mahdollisesti pesiväksi keltavästäräkki.

Euroopan Unionin lintudirektiivi (79/409/ETY) koskee kaikkien luonnonvaraisina elävien lintujen, niiden munien ja pesien sekä niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivin I-liitteessä lueteltujen lajien (EU D1) suojeluun halutaan yhteisön alueella kiinnittää erityistä huomiota. Lintudirektiivin I-liitteessä mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien elonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella. Lajien suojelua varten on perustettu Natura-alueiden suojeluverkosto. EU:n lintudirektiivin liitteen I mukaisia lajeja ei havaittu pesintään viittaavasti selvitysalueella tai sen läheisyydessä.

Kansainvälinen vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava, ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Suomen vastuulla on sellaisia lajeja, joiden kokonaislevinneys on laaja, mutta ne ovat yleisiä vain pienellä osalla aluetta, josta merkittävä osa on Suomessa. Vastuulajeja valittaessa pidettiin ohjeavana, että Suomessa pesii vähintään 15 prosenttia Euroopan kannasta. Vastuulajeista maastokartoituksissa tavattiin pesintään viittaavasti selvitysalueella kuovi ja alueen läheisyydessä tavi, telkkä, rantasipi ja leppälintu.

Taulukko 2. Maastokäyntien yhteydessä pesintään viittaavasti havaitut huomionarvoiset lajit ja niiden luokittelu sekä esiintymän kuvaus. Selitykset: EN = Erittäin uhanalainen, VU = Vaarantunut, RT = Alueellisesti uhanalainen, NT = Silmälläpidettävä, KV = Kansainvälinen vastuulaji.

Laji	Tieteellinen	Luok.	Esiintymä
Tavi	Anas crecca	KV	Selvitysalueen rajalla Juurusojassa koiras (12.5.)
Telkkä	Bucephala clangula	KV	Selvitysalueen rajalla ja ulkopuolella, Juurusojassa pari ja koiras (12.5)
Kuovi	Numenius arquata	NT, KV	Peltoalueella 4 reviiriä
Rantasipi	Actitis hypoleucos	KV	Selvitysalueen rajalla Juurusojassa 1 yksilö (12.5.), ei tulkittu pesiväksi myöhempien havaintojen puuttuessa
Punajalkaviklo	Tringa totanus	NT	Peltoalueella 3 reviiriä
Tervapääsky	Apus apus	EN	Ruokailevia alueen yllä, todennäköisesti pesivät kauempana
Kiuru	Alauda arvensis	NT	Peltoalueella 3 reviiriä
Haarapääsky	Hirundo rustica	VU	Ruokailevia alueen yllä, todennäköisesti. pesivät kauempana
Keltavästäräkki	Motacilla flava	RT	Havaittiin peltoalueella 1.6. Kyseessä saattoi olla vielä kevätmuuttaja. Tulkittiin tässä yhteydessä menetelmän mukaisesti pesiväksi
Västäräkki	Motacilla alba	NT	Reviiri selvitysalueen rajalla Juurusojassa
Leppälintu	Phoenicurus phoenicurus	KV	Reviiri selvitysalueen pohjoispuolella
Hömötiainen	Poecile montanus	EN	Reviiri Juurusojan varressa. Pesäpaikka todennäköisesti sen eteläpuolella
Närhi	Garrulus glandarius	NT	Ruokaileva eteläreunan metsäkaistaleessa
Harakka	Pica pica	NT	Pesii reunavyöhykkeellä
Varpunen	Passer domesticus	EN	Pesii reunavyöhykkeellä
Viherpeippo	Carduelis chloris	EN	Useita reviirejä reunavyöhykkeellä
Punavarpunen	Carpodacus erythrinus	NT	Useita reviirejä reunavyöhykkeellä, myös lähellä rajaa

Kartta 4. Suojellisesti huomionarvoisten lintulajien reviirit tai havaintopaikat

3.3.3 Muuttolinnusto

Selvitysalueen peltoaukealla (ml. reunametsät) tavattiin 12.5.2020 maastokäynnin aikana muuttomatkalla pysähtyneinä (yksilöä) järripeippo noin 200, peippo noin 80, lapinsirkku noin 80, laulurastas noin 110, punakylkirastas noin 100, räkättirastas noin 110, niittykirvinen noin 40, pajusirkku noin 5 ja taivaanvuohi 15. Maastokäynti tehtiin pohjoistuulen vallitessa, jotta lintujen muutto olisi pysähdyksissä ja kerääntymiä olisi muodostunut. Kokonaisuutena varpuslintumäärä olikin huomattava. Kasvillisuusikäynnin yhteydessä 31.7. pellolla havaittiin kolme kurkea.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys luovutti käyttöön pyynnöstä Tiira-havaintoaineiston (3.11.2020) selvitysalueelta. Yhdistykseltä saadussa aineistossa oli kaikkiaan 687 havaintoa, joista muutama kymmenen havaintoa koski alueella levähtämässä olleita lintuparvia. Tiira-aineistossa eniten ilmoituksia suurista lajeista oli laulujoutsenesta. Sen suurimmat kerääntymät olivat keväällä 19.4.2011 50 yksilöä ja 3.5.2017 42 yksilöä ja syksyllä 3.11.2016 31 yksilöä ja 10.10.2018 25 yksilöä. Vastaavasti suurimmat olivat kurjella 13.4.2015 44 yksilöä ja hanhilajeista metsähanhella 13.4.2015 11 yksilöä. Muita maininnanarvoisia lajikohtaisia suurimpia kerääntymiä aineistossa olivat kapustarinta 9.5.2019 20 yksilöä, töyhtöhyppä 21.4.2019 30 yksilöä, sepelkyyhky 13.4.2015 200 yksilöä, naurulokki 15.5.2019 100 yksilöä, kalalokki 27.5.2020 20 yksilöä ja kottarainen 23.8.2000 500 yksilöä. Tiira-havaintojen perusteella aluetta on tarkkailtu melko runsaasti. Kaikkiaan aineistossa oli havaintoja vuoden 2010 jälkeen noin 300 eri vuorokaudelta. Havaitut maksimikerääntymät ovat pääasiassa olleet melko pieniä, eikä suurempiin kerääntymiin ole liittynyt vuosittaista toistuvuutta.

Peltoaukea todennäköisesti ei ole kookkaille lintulajeille, kuten hanhille, joutsenille ja kurjille riittävän laaja säännölliseksi merkittäväksi levähdysalueeksi. Ympäröivä asutus todennäköisesti

vähentää sen houkuttelevuutta kurjen ja hanhien kaltaisten arkojen lajien osalta. Muuttomatalla olevia varpuslintuja ja kahlaajia tämänkokoiselle peltoalueelle jonkin verran kerääntyy. Alueella myös on jonkin verran merkitystä lähistöllä pesivien lintujen ruokailualueena. Kokonaisuutena Tiira- havaintojen ja maastokäynnin valossa peltoalue ei ole muuttolintujen kannalta merkittäväksi luokiteltava ruokailu- ja levähdysalue.

3.3.4 Arvokkaat lintualueet

Selvitysalueen läheisyydessä ei ole luokiteltuja (IBA, FINIBA, MAALI) kansainvälisesti, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita lintualueita.

3.4 Direktiivilajiselvitys

Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajeista hankealueella voivat levinneisyystietojen perusteella esiintyä isot petolajit kuten karhu, ilves ja susi. Näillä lajeilla on laajoja reviirejä ja ne saattavat siten liikkua satunnaisesti myös hankealueella. Kyseiset petoeläimet ovat kuitenkin pääosin erämaan lajeja, jotka eivät viihdy maatalousmaisemien ympäröimissä talousmetsissä tai asutuksen läheisyydessä. Siitä syystä on epätodennäköistä, että hankealueella olisi petoeläinten ydinreviirejä, pesäpaikkoja, tai että sillä olisi muutoin ratkaiseva asema kyseessä olevien direktiivilajien menestymiselle.

Selvitysalueella ei havaittu sellaisia iäkkäitä lahopuisia metsiä tai metsäpaloalueita, varttuneita kuusikoita, tarpeeksi iäkkäitä korpimetsiä tms., jotka voisivat toimia metsissä esiintyvien direktiivilajien kuten liito-oravan, perhosten tai kovakuoriaislajien elinympäristönä. Esimerkiksi liito-orava suosii varttuneita eli yli 80-vuotiaita kuusimetsiä. Vanhoista metsistä puhutaan, kun vallitsevan puuston ikä on yli 160 vuotta (PEFC 2014).

Selvitysalueella ei havaittu **lepakoille** sopivia piilopaikkoja kuten vanhoja rakennuksia, maakellareita tai kolopuita, jotka voisivat toimia lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoina. Selvitysalueen läheisyydessä Vesijaontien sillan kohdalla on tehty havainto pohjanlepakosta 10.8.2019 (Lajitietokeskus). Seuraavana yönä tehdyn lepakkokartoituksen aikana (Plaana Oy/Natans Oy) ei saatu havaintoja pohjanlepakosta. Havainto viittaa siihen, että pohjanlepakot saalistavat ainakin satunnaisesti selvitysalueen läheisyydessä tieympäristöä käyttäen ja mahdollisesti käyttävät myös Juurusojan pohjoishaaraa kulku- ja saalistusreittinä. Myös selvitysalueen metsänreunat voisivat toimia pohjanlepakon satunnaisena kulku- ja saalistusreittinä (mahdollisia luokan III lepakkoalueita), vaikka laji suosii yleensä kuitenkin pienipiirteisempiä maastoja, joihin metsät ja laajahkot peltoaukiot eivät kuulu.

Ei voida sulkea täysin pois, etteikö selvitysalueen reunoilla virtaavissa joissa (Juurusojan eteläinen ja pohjoinen haara) voisi esiintyä direktiivilajeista saukko, viitasammakko ja lummelampikorento.

Saukon elinpiiri on laaja, usein kymmenien kilometrien pituinen vesistöreitien osa. Elinpiiriin kuuluu kaiken kokoisia virtavesiä suurista jokivesistöistä pieniin ojiin, sekä lampia, järviä tai merenrantaa. Talvella saukko on riippuvainen sulapaikoista, joissa se voi saalistaa. Sellaisia sulapaikkoja ovat useimmiten purojen ja jokien koskipaikat, jotka katsotaan osiksi saukkojen ydinreviirejä. Selvitysalueeseen kuuluvissa vesistöissä ei havaittu koskipaikkoja tai muita vesistöalueita, jotka olisivat talvisaikaan sulana, joten lienee epätodennäköistä, että kyseiset vesistöjen osat olisivat olennaisia osia saukon mahdollisesta reviiristä eli lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Viitasammakon lisääntymispaikat ovat erilaisia lampia, järviä ja ojia. Lajin soidin ja kutu tapahtuvat vesistön rantakasvillisuudessa. Juurusojan pohjoishaaran hitaasti virtaava uoma ja sen runkas rantakasvillisuus voivat olla mahdollinen viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikka. Juurusojan eteläisen haaran rannat ovat suhteellisen jyrkkiä, ja niissä on vain hyvin niukasti

rantasaraikkoa. Lisäksi virtauksen arvioidaan olevan liian kova ollakseen mahdollinen viitasammakon elinympäristö.

Luontodirektiivin korentolajeista **lummelampikorento** voi elinympäristövaatimusten perusteella esiintyä Juurusojan pohjoishaarassa. Laji esiintyy seisovissa vesistöissä, joissa on kelluslehtikasvillisuutta kuten suolammet ja järvenlahdet. Juurusojan pohjoishaarassa on sen verran hidas virtaus, että sen rantavesialueet voi rinnastaa seisoviin vesistöihin. Lummelampikorenon levinneisyys on eteläinen ja sen päälevinneisyysalueen raja kulkee Äänekosken ja Kiteen leveyksillä. Yksittäisiä havaintoja on tehty kuitenkin pohjoisempanakin.

4. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Heikkilänkankaan peltojen selvitysalue koostuu pääasiallisesti pelloista. Alueen luoteis- ja lounaisosa rajoittuvat vesistöihin (Juurusojan pohjoishaara ja eteläinen haara). Muilta osin alue rajoittuu asuinalueisiin ja katuihin. Selvitysalue on voimakkaasti kulttuurivaikutteinen. Alueella tai reuna-alueilla ei havaittu luonnonsuojelulailla, metsälailla tai vesiläilla suojeltuja luontotyyppisiä eikä uhanalaisia luontotyyppisiä. Alueen lajisto koostuu pääosin tavanomaisista, korkeakasvuisista jou tomaan kasvilajeista. Selvitysalueella tai sen lähialueella ei havaittu uhanalaisia tai suojeltuja kasvilajeja.

Pesimälinnusto koostui pääosin Oulun seudun peltoalueille tyypillisistä lajeista, kuten kiuru, töyhöhyppä, kuovi ja punajalkaviklo. Uhanalaisista lajeista erittäin uhanalaiseksi luokitellun hömötiäisen reviiri oli Juurusojan eteläisen haaran varrella. Lajin pesimäpaikan arvioitiin olevan selvitysalueen ulkopuolella, Juurusojan eteläisen haaran eteläpuolella. Erittäin uhanalaisiksi luokitelluista lajeista selvitysalueen rajan tuntumassa oli reviirejä myös viherpeipolla ja varpusella. Silmälläpidettäväksi luokitelluista lajeista kartoituksen perusteella selvitysalueella pesivät kuovi, punajalkaviklo ja kiuru sekä reuna-alueella västäräkki, harakka ja punavarpuen. Alueellisesti uhanalaisiksi luokiteltu pesiväksi tulkittu laji oli keltävästäräkki. Muuttolintujen kohdalla peltoalue ei ole merkittävaksi luokiteltava ruokailu- ja levähdysalue Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen Tiira-havaintoarkiston ja maastokäynnin valossa. Maastokäynnin yhteydessä alueella havaittiin muuttomatalla pysähtyneenä yhteensä muutama sata pikkulintua ja rastasta sekä joitakin kahlaajia. Peltoaukea todennäköisesti ei ole kookkaille lintulajeille, kuten hanhille, joutsenille ja kurjille riittävän laaja säännölliseksi merkittävaksi levähdysalueeksi. Ympäröivä asutus todennäköisesti vähentää sen houkuttelevuutta arkojen lajien osalta. Selvitysalueen läheisyydessä ei sijaitse luokiteltuja arvokkaita lintualueita. Kokonaisuutena selvitysalueen läheisyydessä linnuston suojelun kannalta merkittävimpänä voidaan pitää Juurusojan eteläisen haaran rantametsää.

Selvitysalueella ei arvioida esiintyvän EU:n Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativia liitteen IV (a) lajeja. Alueen reunalla virtaava Juurusoja voi olla osa alueella mahdollisesti esiintyvän saukon reviiristä. Kyseisten vesistöosien ei kuitenkaan arvioida kuuluvat mahdollisen saukoreviirin ydinalueeseen eli niiden ei arvioida olevan mahdollisia saukon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Selvitysalueen kohdalla hitaasti virtaava Juurusojan pohjoishaara voi olla viitasammakon ja lummelampikorenon elinympäristöä.

Luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen kannalta olisi suositeltava jättää ainakin 20 m leveä kaistale ranta-alueista rakentamisen ulkopuolelle.

Myös peltojen reunoilla esiintyvät puustoiset viherkaistaleet ovat ekologisia käytäviä ja piilopaikkoja linnuille, piennisäkkäille ja peuroille. Luonnonsuojelun osalta olisi suositeltava jättää rakentamiskohteiden väliin mahdollisimman paljon luonnonmukaisia puustoisia alueita ja niittykohteita.

5. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

ELY-keskus 2020. Uhanalaisten lajien rekisteritiedot selvitysalueelta KEHA/4097/2020

Hyvärinen, E., ym. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018.

Koskimies, P. 1994: Linnuston seuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja – sarja B. 83 s.

Lajitietokeskus 2020. Havaintotiedot os. www.laji.fi

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A. Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama J. 2019. Linnut. Julk.: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 560-570.

Luontodirektiivi 92/43/ETY.

Metsälaki 1093/1996.

Metsäntutkimuslaitos 2017. Monilähteen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineisto; puustotiedot (www.paikkatietoikkuna.fi)

MML 2020. Maanmittauslaitoksen avoin kartta-aineisto.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

PEFC 2014. Somen PEFC-standardi: Luonnonhoitoa ja vesiensuojelua koskevat PEFC-metsäsertifiointin kriteerit. PEFC FI 1002:2014

Plaana Oy/Natans Oy 2019. Kaupunginojan varren luonto- ja maisemaselvitys. Oulun kaupunki

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys, sähköpostiviesti 27.3.2018. Maakunnallisesti arvokkaat lintualueet.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys, 3.11.2020. Tiira-havaintoarkisto selvitysalueelta.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menetelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Vesilaki 587/2011.

Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. 567 s. Otavan kirjapaino, Keuruu.